

Négyesi Lajos♦

A Ludovika Akadémia dicsőségfala

Gondolatok Balla Tibor: *Tábornoki portrék a dualizmus időszakából* című könyve olvastán

DOI 10.17047/HADTUD.2025.35.E.130

2016-ban eljutottam Voronyezsbe egy barátom meghívására. Az egyik nap kirándulást tettünk a szülőfalujába, ahol megnéztük azt az általános iskolát, amelyben gyermekként tanult. Az épület első emeletén a helytörténeti kiállítás előterében volt az iskola dicsőségfala, ezen részletes életrajz szerepelt Kolja barátomról is, hiszen a Vörös Hadsereg ezredesként vonult nyugdíjba. Rajta kívül több tucat arckép és életrajz emlékeztetett azokra a diákokra, akikre büszke lehetett az iskola. „Senkit nem felejtünk” – ez volt a kiállítás címe. Hasonlót láttam Szekszárdon, ahol a belvárosi fiú-leányiskola falán egy emléktáblán megörökítették a sikeres diákjaik: Dienes Valéria, Dicenty Dezső, Leopold Lajos, Hegedűs Gyula, Szakály Ferenc és Baka István neveit. Első látásra hasonlónak tűnhet az iskolai tablókhoz, ahol a végzősök nevei és képei szerepelnek, vagy a ZMNE parancsnokok arcképcsarnokához, de a lényege más. Az iskolai tablók, évkönyvekben azok szerepelnek, akik sikeresen teljesítették a követelményeket és végeztek. Az intézményi arcképcsarnok a szervezet arculatát meghatározó vezetők képeit mutatja be.

Az iskolai dicsőségtábla vagy a szekszárdi emléktábla azonban másról szól. Az iskola büszkeségét jelzi, hogy egy sikeres ember pályája innen indult. Az iskola elvégzésekor mindenkinek a zsákjában ott van a marsallbot, csak nem mindenki talál rá. Másrészt, az intézményben folyó nevelés és oktatás sikerét is jelzi, hiszen elegendő útravalót adott egy sikeres élethez. Egyik oldalon az egykori diáknak megtiszteltetés, hogy az alma mater büszke rá és számon tartja a sikerét, másrészt az iskola büszkesége, hogy a tanárok kezei közül ilyen kiváló emberek kerültek ki. Ezzel együtt, elsősorban a diákoknak fontos üzenet, hogy érdemes jól tanulni, belőlük is lehet sikeres ember, aki majd felkerülhet a dicsőségfalra.

Balla Tibor, aki mestere az életrajzkutatásnak, és általa felkutatott adatokból kiváló tematikus adattárakat állít össze, a fentiekben említett tablók csaknem mindegyik fajtájában alkotott. Összeállította az Osztrák–Magyar Monarchia első világháborús tábornokainak,¹ a műszaki csapatok kiválóságainak² és a Ludovika Akadémia parancsnokainak arcképcsarnokát.³ Legutóbbi könyve azokról a tisztekről szól, akik a Ludovika Akadémia elvégzése után eljutottak a katonai karrier csúcsára, tábornokok lettek. Jó okkal választotta őket, hiszen a katonai hivatás tipikus karrierpálya, ahol a siker elsődleges fokmérője a viselt rendfokozat. Ahhoz, hogy valakiből tábornok legyen, a tiszti iskola elvégzése után végig kell

♦ Nemzeti Közszerzői Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, ezredes, egyetemi docens – University of Public Service, Faculty of Military Sciences and Officer Training, Colonel, Associate professor; e-mail: negyesi.lajos@uni-nke.hu; <https://orcid.org/0000-0002-6632-5575>

¹ Balla 2010; Balla 2019.

² Padányi–Balla 2024.

³ Balla 2022.

küzdeni az egyre magasabb beosztások lépcsőit, ahol az egyre nehezebb feladatok és nagyobb felelősség teszi próbára a tisztet. Ha egy katonai tanintézményben folyó képzés minőségét szeretnénk meghatározni, jó mérőszám lehet, hogy hányan jutottak el a legmagasabb rendfokozati kategóriáig. A monarchia hadügye ebből a szempontból sajátos közeget jelent, mivel a birodalom elsődleges haderejének, a közös hadseregnek volt saját tisztképző intézménye Bécsújhelyen, és a Ludovika Akadémia elsősorban a második vonalbeli Magyar Királyi Honvédségbe képzett tiszteteket. Ennek megfelelően, nem volt szükségszerű, hogy a ludovikásokból tábornokok legyenek, hiszen Bécsújhelyen a Magyar Királyság által biztosított alapítványi helyeken magyar nemzetiségű tisztjelöltek is tanulhattak és tanultak is, akikből a monarchia kinevelhette volna a honvédség vezetőit. Az, hogy a ludovikások nem csak a honvédségnél, hanem a közös hadseregben is elérték a tábornoki rendfokozatot, azt jelzi, hogy a budapesti tisztképző iskola olyan kiváló képzést nyújtott, hogy az egyébként előnnyel induló bécsújhelyiekkel szemben is sikeresek lehettek. Balla Tibor könyve a monarchia ludovikásainak dicsőségfala, akikre jogosan lehetett büszke az akadémia.

A kötet előszavát prof. dr. Padányi József vezérőrnagy, az NKE Ludovika-történeti Kutatóműhely vezetője, az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Hadászati Tanszék egyetemi tanára, a Katonai Műszaki Doktori Iskola vezetője írta, aki egyben a kötet lektora is. Nem véletlenül, hiszen évek óta együtt dolgoznak Balla professzorral, közös kutatásaik sikerét jelzik azok a publikációk, melyek a NKE Ludovika-történeti Kutatóműhely égisze alatt készültek.⁴ A dolog pikantériája, hogy a ludovikás tábornokokat bemutató kötet előszavát a Ludovika Akadémia jogutód intézményének, a Nemzeti Közzolgálati Egyetemnek korábbi rektorhelyettese írta, aki maga is tábornok.

A kötetben összesen 51 császári és királyi tábornok életrajza, portréja szerepel, akik a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia 1897 előtt működött tanfolyamai (tisztképző, szabadságolt állományú tisztképző, felsőbb tiszti) közül legalább az egyiket elvégezték pályafutásuk során. Közülük 34-en az első világháború időszakában viselték a tábornoki rendfokozatot, tehát éles helyzetben tettek tanúbizonyságot felkészültségükről. A szerző ezt figyelembe véve két részre bontva közli az életrajzokat.

A kötetben szereplő, az első világháborúban nem szolgált tábornokok: Álgya Sándor császári és királyi címzetes vezérőrnagy; Nagyvárad Baranyay Imre császári és királyi címzetes altábornagy; Békási Békésy József császári és királyi címzetes altábornagy; Vilmányi Bodnár István császári és királyi címzetes altábornagy; Szentmihályi Clair Gyula császári és királyi altábornagy; Csesznák Benő császári és királyi altábornagy; Görgői és toporczy Görgey Vince császári és királyi címzetes altábornagy; Halász Károly császári és királyi címzetes vezérőrnagy; Jekel- és margitfalvi Jekelfalussy Lajos császári és királyi gyalogsági tábornok; Nagy- és kiskálnai Kálnay Lajos császári és királyi vezérőrnagy; Nemeskéri Kiss Zsigmond császári és királyi altábornagy; Krieger Kálmán Alfréd császári és királyi címzetes vezérőrnagy; Hadusfalvi Ludmann Gyula császári és királyi altábornagy; Alsómátyásfalvi Mattyasovszky Mátyás császári és királyi címzetes altábornagy; Adai

⁴ Balla 2019; Balla–Padányi 2019; Balla–Padányi 2020a; Balla–Padányi 2020b; Balla–Padányi 2021a; Padányi–Pöcher–Balla 2021; Padányi–Balla 2021; Balla–Padányi 2021b; Balla–Padányi 2022.; Balla–Padányi 2022b; Balla–Padányi 2022c.

Pászthy Kálmán császári és királyi vezérőrnagy; Bonyhádi Perczel József császári és királyi címzetes altábornagy; Bordognai és valnigrai Taxis József báró, császári és királyi címzetes altábornagy.

Az első világháborúban szolgált tábornokok: Sepsiszek-nagyborosnyói Bartha Lajos császári és királyi altábornagy; Belitska Sándor császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes gyalogsági tábornok; Doberdói Breit (1931. március 28-tól Bánlaky) József császári és királyi altábornagy; Vitéz békési Csanády Frigyes császári és királyi gyalogsági tábornok; Füzesabonyi Császár Géza császári és királyi címzetes vezérőrnagy; Vitéz Czitó Károly császári és királyi altábornagy; Vitéz Daubner (1923. július 8-tól Doroghy) Samu császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes altábornagy; Dormándi Dormándy (1892. december 5-ig Schober) Henrik Károly Simon császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi altábornagy; Festl Lehel császári és királyi címzetes gyalogsági tábornok; Gyergyószentmiklósi Gergely Miklós császári és királyi címzetes vezérőrnagy; Vitéz inczédi Gombos Mihály császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes altábornagy; Lovag Günzl Antal császári és királyi altábornagy; Báró Hazai Samu császári és királyi vezérezredes; Janauschek Gyula császári és királyi vezérőrnagy; Barancsi Józsa Győző császári és királyi címzetes altábornagy; Vitéz Boryniai Karleusa Fülöp császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes altábornagy; Kirchner Ármin császári és királyi címzetes altábornagy; Nagysárosi Lenz Győző császári és királyi címzetes altábornagy; Mina Alajos császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi altábornagy; Péterfalvi Molnár Dezső császári és királyi altábornagy; Tolcsvai Nagy Gábor császári és királyi altábornagy; Vitéz nemes Nagy Pál császári és királyi altábornagy, magyar királyi gyalogsági tábornok; Nemes (Edelmann) Ede császári és királyi címzetes altábornagy; Nikić János császári és királyi címzetes gyalogsági tábornok; Átányi Ötvös Imre császári és királyi vezérőrnagy; Kispolányi Pernecky Jenő császári és királyi altábornagy; Uzsoki Plank Ede császári és királyi címzetes tábornok; Rácz Gábor császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes altábornagy; Rónai-Horváth Jenő császári és királyi altábornagy; Sír József császári és királyi címzetes vezérőrnagy; Vitéz báró uzsoki Szurmayer Sándor császári és királyi gyalogsági tábornok, magyar királyi vezérezredes; Vitéz kulistei Tabajdi Kálmán császári és királyi altábornagy, magyar királyi címzetes gyalogsági tábornok; Fogarasi Tamásy Béla császári és királyi altábornagy; Zwicker Ferenc császári és királyi címzetes vezérőrnagy.

Az életrajzok a vezetékneveknek megfelelő betűrendben következnek. Kicsit zavaró, hogy a szerző a teljes névalakot használja, a vitézi cím és a nemesi előnév elől történő feltüntetésével, és így nem érvényesül egyértelműen a betűrend. Talán jobb lett volna vitézi címet és a nemesi előnevet a név után szerepeltetni, hiszen ezzel az alakkal is gyakran találkozhatunk. Az igazat megvallva, nem ragaszkodtam volna a betűrendhez. Ha már szükségét érezte a szerző, hogy két csoportra bontsa az életrajzokat, akkor informatívabb lett volna, ha további csoportokat hoz létre, a szerint, hogy a Ludovika melyik képzését végezték el, feltüntetve a végzés évét, és ezen a csoporton belül a rendfokozati sorrendet követi. Bár jelen állapotában az életrajzgyűjtemény teljes mértékben megfelel a dicsőségfallal szemben támasztott követelményeknek, hiszen a részletes életrajz mellett mindenkinél szerepel a portré is (ezek felkutatása sem volt kis munka), de kutatóként az embernek viszket a tenyere, hogy

nekifogjon a prozopográfiai⁵ vizsgálatokhoz, és a statisztika objektív értékeivel is bizonyítsa a Ludovikán folyó képzés kiválóságát. Ennek a csábításnak a szerző sem tudott ellenállni, hiszen a bevezetőben azon túl, hogy ismerteti azokat az elemeket, melyekből összeáll egy tábornoki életrajz – születés és halálozás dátuma, vallás, családi állapot, származás, a Ludovikát megelőző tanulmányok, nyelvtudás, kitüntetések, nemesi cím, háborús tapasztalat, civil karrier, nyugállományba kerülés, reaktíválás, tovább szolgálat, tudományos tevékenység és a Ludovikán töltött szolgálat –, közli az elért rendfokozatok statisztikáját, külön megadva az 1918 utáni előléptetéseket, a vezérkari és csapattiszti szolgálat, valamint a világháborús tevékenység mutatóit és a fegyvernemek arányát. Csak remélni tudom, hogy a szerző következő műveiben kiterjeszti a kollektív biográfiai elemzést az általa feltárt tekintélyes adattömegre.

A bevezetőben közölt elemzések alapján indokoltnak tűnik Balla Tibor megállapítása, mely szerint: „A császári és királyi hadsereg, valamint a Magyar Királyi Honvédség fontos beosztásait betöltő generálisoknak 1914 előtt meghatározó szerepük volt a haderő minőségi és mennyiségi fejlődésében. Az első világháború idején szolgáló tábornokok tevékenységükkel döntő mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a birodalom soknemzetiségű hadserege a háború végéig egységes maradjon, általában jól megállta helyét a különböző hadszíntereken – továbbá időnként jelentős győzelmek kivívására is képes volt –, s 1918. november elején még akkor is harcolt az 1914-es államhatárokon kívül, amikor az Osztrák–Magyar Monarchia államalakulatként már megszűnt létezni.” Persze nem feledhetjük, hogy a monarchia nem csak elvesztette a világháborút, hanem mint állam is széthullott. A kötetnek nem lehet feladata, hogy meggyőzze az olvasót, hogy ebben a kudarcban a tábornokoknak semmilyen felelősségük sem volt. Főleg, hogy közülük néhányan a politikai vezetésben is feladatot kaptak.

Az életrajzok részletesen ismertetik a tábornokok életének fontosabb állomásait. Ez az alaposság komoly és jelentős kutatómunkát jelez. Aki találkozott hasonló feladattal, tapasztalhatta, hogy az adatmorzsák összegyűjtése mennyi kutatást igényel. Sokszor annak tisztázása, hogy melyik rendfokozatot mikor érte el, jelentős forráskritikai vizsgálattal jár az egymásnak ellentmondó források miatt. Ezzel együtt nem feledkezhetünk meg a szerző felelősségéről, hiszen az adatait ettől kezdve hiteles információként fogadják el a kérdéssel foglalkozók. Ismerve Balla professzor alaposságát, ezzel nem lesz gond.

Ellenben hiányolom az információk súlyozását. A szerző több helyen idéz előljárói értékeléseket, melyekben annak idején többnyire őszintén leírták a tiszt jó és kevésbé jó tulajdonságait. Különösen jelentős súllyal esett latba ez a jellemzés a magasabb beosztásra való kiválasztáskor. A fiatal tisztek jellemzéseinek „jó tornász, jó vívó, jó úszó, jó lovas és kerékpáros” sablonos frázisaival szemben – a kötet célját figyelembe véve – nagyobb jelentőséget kell tulajdonítanunk a tábornoki rendfokozathoz kapcsolódó beosztásba helyezést elősegítő és az ott végzett munkát értékelő jellemzéseknek. A kötetben találkozunk ilyen példákkal is, ami azt jelzi, hogy készültek ilyenek.

⁵ Paksa 2013.

Néhányat ismertetek ezek közül: Csalány Géza tábornok, a szegedi II. honvédkerület parancsnoka Baranyay Imréről 1904. október 7-én a következőket írta: „Jelenlegi szolgálati állásában – mint beosztott tábornok a kerületi parancsnokságnál – általában megfelelt. Jellem- és szellemi tulajdonságainál, valamint ismereteinél fogva azonban kétségkívül tanújelet adta annak, hogy nem éri el azon magasabb színvonalat, mely őt a jelenleginél magasabb szolgálati állásokra és az altábornaggyá való előléptetésre alkalmassá tenné.” Rohr Ferenc vezérőrnagy, magyar királyi honvéd lovassági felügyelő 1906-ban Ötvös Imréről készített előjárói jellemzésében megkérdőjelezte alkalmasságát dandárparancsnoki beosztás betöltésére, mivel a német nyelvet nem megfelelő szinten beszélte, valamint a gyakorlatban sem próbálták ki dandár vezetésében.

Persze van pozitívabb értékelés is: Breit József altábornagy 1917 őszén készült előjárói jellemzésében a következőket írta Daubner Samuról: „Dandárát a legkülönbözőbb helyzetekben kiválóan vezette. Hadosztály parancsnokságra kétségkívül alkalmas.”

Ezen túl, szívesen láttam volna az életrajzokban felsorolt kitüntetésekhez kapcsolódó érdemek vagy fegyvertények rövid, szabatos leírását. Már csak azért is, mivel van közöttük olyan, aki a Mária Terézia rendet is megkapta. Megérte volna a többletmunkát, hiszen bizonyosan hozzájutott a szerző az ehhez szükséges dokumentumokhoz. Azért is tartanám ezt fontosnak, mivel a rendkívül adatgazdag életrajzokból hiányzik annak bemutatása, hogy mi volt az a többlet a tiszti szolgálatukban, aminek a tábornoki rendfokozatot köszönhatték.

Ugyancsak jó lett volna az adatok mögött rejlő érdekes történetek közül néhányat elmesélni, az adattár szükségképpen száraz műfaját színesítendő. Ezek egyúttal igen tanulságosak is. Csak két példát említek: szentmihályi Clair Gyula későbbi altábornagy, katonatiszti pályafutása alig egy évvel a hadapródiskola elvégzése és a Pilsenben állomásozó császári-királyi 35. sorfőhadvezérredbe történt kinevezése után kis híján véget ért, amikor 1860. május 31-én rangja megtartása nélkül kilépett a birodalmi hadseregből és a pápai hadseregben vállalt szolgálatot. A szerző nem szól ennek okáról, hátteréről. Máshonnan tudjuk, hogy Clairnek egy párbaj következményeként kellett kilépnie a felelősségre vonás elől, és rövid időre eltűnni a hatóságok látóköréből. (A szilencium azonban alig fél évig tartott, mint Balla életrajzában olvasható, 1860 októberében már első osztályú hadnaggyá nevezték ki a császári-királyi 23. tábori vadászszázalójnál, Erdélyben.) Balla arról sem ír, hogy Clair Gyula rokonságban állt a kor híres párbajhőseivel és zsurnalisztájával, Clair Vilmossal, akinek a neve az először 1897-ben megjelent, utóbb számos kiadást megért párbajködexe miatt vált ismertté. Görgey Vince címzetes altábornagy származását említve pedig a szerző csak annak szüleiéről, Görgey Árminról és Jóny Emíliáról ír, kihagyva azt a családtörténeti tény, hogy édesapja Görgey Artúr tábornok testvére volt, aki így Görgey Vince nagybátyja. A kiegyezést követően a család tagjai előtt tehát már ismét nyitva állt a katonai pálya, igaz, csak a Magyar Királyi Honvédségnél, de a magyar szabadságharc katonai vezetőjének unokaöccsét 1873-ban már a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolába is fölvtették. (Perczel József császári és királyi címzetes altábornagy, Perczel Mór honvéd vezérőrnagy, a szabadságharc tábornokának fia szintén katonai pályát futott be, ugyancsak a Magyar Királyi Honvédségben.)

A magyar hadtudomány szempontjából igen fontos és érdekes része Balla Tibor életrajzainak a tábornokok tudományos érdeklődésének, a katonai tapasztalatok írásbeli

megfogalmazására, átadására való törekvésük feltérképezése. A kötetben szereplő 51 tábornok közül 23-nak maradt fenn valamilyen írásműve. Többségük ezt még csapattisztként, századosi vagy annál alacsonyabb rendfokozatban írta, és a *Ludovika Akadémia Közlönyében*, esetenként a *Magyar Katonai Közlönyben*, illetve a *Magyar Katonai Szemlében* jelentette meg. Ez a tény felhívja a figyelmet a Ludovikán folyó képzés és e folyóiratok hadtudományi jelentőségére. Az írások műfaja változatos, általában egy-egy hadjárat, tábor leírása vagy ezredtörténet, de vannak ettől eltérő, hadművészeti, harcászati tanulmányok is. Békésy József önálló kötetben jelentette meg 1907-ben a korábban egy német nyelvű katonai lapban németül is publikált írását: *A gyalogság támadása nyílt terepen* címmel. Csesznák Benő századosként a *Ludovika Akadémia Közlönyében* tette közzé észleleteit a tábori tüzérség leendő szervezéséről, harcászatáról. a tábori lövegek fejlődéséről, Halász Károly főhadnagy 1872-ben önálló kötetben foglalta össze *A hadművészet történelmét*. Élénk hadtudományi érdeklődésének eredményeként Nemeskéri Kiss Zsigmond a *Ludovika Akadémia Közlönye* hasábjain értekezett a feldandár szervezéséről, a századparancsnokok önállóságáról, a tűzhatás és a csapatvezetés kölcsönösségéről. Krieger Kálmán 1880-ban ugyanott összehasonlíotta az európai nagyhatalmak gyakorlati szabályzatait, Bartha Lajos pedig 1896–1897-ben az előző évekbeli folyón átkelési és a lovassági gyakorlatok tapasztalatait osztotta meg. Kirchner Ármin *Az oroszok átkelése a Dunán 1877-ben* című tanulmánya mellett (szintén a *Ludovika közlönyében*) egy törvényjavaslatot is közzétett a nők hadegészségügyi szolgálatáról, közvetlenül az első világháború kitörés előtt (1913). Nagy Pál 1921-ben már a *Magyar Katonai Közlöny* lapjain közöl érdekes és ma is értékes gondolatokat a csapatvezetés művészetéről, Molnár Pál pedig a limanovai magyar győzelemről írt egy könyvet, amely 1932-ben jelent meg. Rajtuk kívül négyen (Breit József, Hazai Samu, Rónai-Horváth Jenő és Szurmay Sándor) jelentős hadtudományi műveket és hagyatékot hagytak ránk.

Balla Tibor munkája arra figyelmeztet, hogy a Ludovika Akadémia történetének további kutatása a magyar hadtudomány története és napjaink honvédtisztképzése szempontjából is fontos feladat. Emellett azzal a tanulsággal is szolgál, hogy a hadművészet számára rendkívül lényeges a gyakorlati tapasztalatok összegzése, átadása és az erre szolgáló, nem feltétlenül tudományos médiumok fenntartása.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Balla Tibor 2010. *A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai 1. – Tábornagyok, vezérezredek, gyalogsági és lovassági tábornokok, táborszernagyok*. Budapest: Argumentum Kiadó.
- Balla Tibor 2019. *A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai 2. – Altábornagyok*. Budapest: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum.
- Balla Tibor 2022. *A honvédtisztképzés irányítóinak arcképcsarnoka. A magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia igazgatói és parancsnokai, 1872–1945*. Budapest: Ludovika Kiadó.
- Balla Tibor – Padányi József 2019. Műszaki kiválóságok: Jacobi Ágost Henrik. *Műszaki Katonai Közlöny*, 29 (4): 157–162. Online: <https://doi.org/10.32562/mkk.2019.4.10>

- Balla Tibor – Padányi József 2020a. Műszaki kiválóságok: Vidos Géza. *Műszaki Katonai Közlöny*, 30 (1): 63–68. Online: <https://doi.org/10.32562/mkk.2020.1.4>
- Balla Tibor – Padányi József 2020b. Műszaki kiválóságok: Molnár Pál. *Műszaki Katonai Közlöny*, 30 (2): 21–28. Online: <https://doi.org/10.32562/mkk.2020.2.2>
- Balla Tibor – Padányi József 2021a. Műszaki kiválóságok: Schmoll Endre. *Műszaki Katonai Közlöny*, 31 (1): 33–40. Online: <https://doi.org/10.32562/mkk.2021.1.2>
- Balla Tibor – Padányi József 2021b. Műszaki kiválóságok: Feimer László. *Műszaki Katonai Közlöny*, 31 (4): 35–44. Online: <https://doi.org/10.32562/mkk.2021.4.3>
- Balla Tibor – Padányi József 2022a. Műszaki kiválóságok: Karl Freiherr von Birago. *Műszaki Katonai Közlöny*, 32 (1): 17–26. Online: <https://doi.org/10.32562/mkk.2022.1.2>
- Balla Tibor – Padányi József 2022b. Műszaki kiválóságok: Herbert Ferenc. *Műszaki Katonai Közlöny*, 32 (2): 43–54. Online: <https://doi.org/10.32562/mkk.2022.2.3>
- Balla Tibor – Padányi József 2022c. Műszaki kiválóságok: Murahidy Gusztáv Győző. *Műszaki Katonai Közlöny*, 32 (3): 5–12. Online: <https://doi.org/10.32562/mkk.2022.3.1>
- Padányi József – Balla Tibor 2021. Műszaki kiválóságok: Hollán Ernő. *Műszaki Katonai Közlöny*, 31 (3): 33–48. Online: <https://doi.org/10.32562/mkk.2021.3.3>
- Padányi József – Pöcher, Harald – Balla Tibor 2021. Műszaki kiválóságok: Oskar Regele. *Műszaki Katonai Közlöny*, 31 (2): 21–29. Online: <https://doi.org/10.32562/mkk.2021.2.2>
- Padányi József – Balla Tibor 2024. *Katonai műszaki kiválóságok*. Padányi József 65. születésnapjára. Budapest: Zrínyi Kiadó.
- Paksa Rudolf 2013. Prozopográfia vagyis „kollektív biográfiai elemzés”: A Horthy-kori magyar nemzetiszocialista elit vizsgálata. In: Ballabás, Dániel (szerk.): *Módszertani tanulmányok*. 7–19. Eger: EKF Líceum.